

STATSMINISTERENS TALE VED SAMMENKOMST I LONGYEARBYEN

10. JULI 1976

Jeg vil først takke sysseلمannen, den stedlige ledelse til Store Norske Spitsbergen Kulkompani, Det stedlige svalbardrådet og alle andre både her i Longyearbyen og ved de andre statsjonene som har medvirket til å gjøre dette besøket så interessant, innholdsrikt og gjestfritt.

Det er ingen spesiell foranledning som denne gang bringer statsministeren og industriministeren til Svalbard. Det hører med til regjeringsmedlemmenes vanlige oppgaver

- 2 -

å holde seg orientert om forholdene i de forskjellige deler av landet, og hva folk er opptatt av der. I de sentrale deler av landet er det lett å holde denne løpende kontakt. Men jo lenger man fjerner seg fra de sentrale deler, jo vanskeligere blir det til enhver tid å ha det riktige inntrykk av de stedlige forholdene.

Dette er siste etappe på en reise som har omfattet Troms, Finnmark og Svalbard.

Det viktigste formålet med reisen er for meg å komme i personlig forbindelse med folk her oppe, for på den måten å få et direkte inntrykk av forholdene her, problemene og - jeg håper at de også finnes - de lyse sidene ved livet på Svalbard.

Jeg har allerede fått mange inntrykk, og regner med at jeg også i de gjenstående par dagene vil få møte dem som ønsker å framføre synspunkter overfor meg, eller på annen måte kan hjelpe meg å skape et mer fullstendig bilde av Svalbard.

Jeg vil samtidig nytte høve til å gi en kort omtale av noen av de svalbardsakene som for tiden Regjeringen er opptatt av.

La meg først nevne hele komplekset omkring de nye økonomiske soner utenfor det ordinære territorial-farvann, med nye fiskerigrenser. I nær sammenheng med dette har vi spørsmålet om å klarlegge utstrekningen av den norske kontinentalsokkel med sikte på eventuell framtidig utnyttning av de rikdommer som måtte være på havbunnen og under denne. Vi regner med at den nye sesjonen i havrettskonferansen under

De forente nasjoner i høst vil bringe oss nærmere avklaringen av spørsmålet om å etablere 200-mils økonomisk sone for Norge.

Vi er samtidig håpefulle når det gjelder mulighetene for å få avsluttet drøftingene med de naboland som de nye grenselinjene vil komme i berøring med. Det gjelder i første rekke Sovjetsamveldet, Danmark og Storbritannia.

Selv om forberedelsene og drøftingene hittil av disse spørsmål vesentlig har knyttet seg til fiskerigrenser og kontinentalsokkel i forhold til fastlandet, er spørsmålet om å anvende disse nye prinsipper på Svalbard en aktuell og viktig oppgave.

Mens fangstvirksomheten i tidligere tider var den viktigste næringsdrift på Svalbard, er i vårt århundre kullgruvene blitt det økonomisk klart viktigste.

Statens overtakelse av de private aksjene i Store Norske Spitsbergen Kulkompani er en av de største enkelt-saker i vår Svalbardpolitikk. Dette tiltaket har gjort Store Norske til et statselskap, hvor det er Regjeringen og Stortinget som har det endelige ansvar for hovedprinsippene i selskapets drift.

Den største enkeltsak for den framtidige gruvedriften, og i den sammeneheng også for hele Svalbard, er planene om den nye gruvedriften i Svea med en mulig årsproduksjon på 1 mill.tonn. Da Regjeringen for 1 1/2 år siden la fram for Stortinget en redegjørelse for de viktigste virksomhetene på Svalbard, og Regjeringens synspunkter på den videre utvikling av Svalbard, ble det bebudet at man ville komme tilbake til Stortinget med planen for den nye gruvedriften i Svea.

Dette har vist seg å være en meget stor og vanskelig og omfattende sak. Industridepartementet regner med å ha den ferdigbehandlet i løpet av året slik at den kan legges fram for Stortinget. Det er en vanskelig sak, i første rekke fordi den har så store dimensjoner. Det antydes investeringer for vel 1 milliard kroner. Derest ligger det en rekke vanskelige tekniske vurderinger om de praktiske og tekniske sidene ved selve gruvedriften. Det ligger også i planene at med det omfang de nye gruvene er ventet å få, vil man i Svea skape et helt nytt samfunn. Det påligger Regjeringen et særlig ansvar etter å ha overtatt Store Norske, å planlegge dette nye samfunn slik at det blir et godt sted å leve og å arbeide. Vi må her tilfredsstille de krav som vi etter hvert stiller til lokalsamfunnet med en rimelig

mulighet for samfunnet selv til å være med i sin egen styring. Til syvende og sist vil alle planene avhenge av at gruvedriften kan drives så effektivt og økonomisk at de store investeringene kan gi en rimelig avkastning.

Jeg er kjent med at Det stedlige svalbardrådet nylig har uttalt seg om rådets funksjon, sammensetning og hvordan det skal velges. Dette er et sentralt spørsmål i bestrebelsene på å gi svalbardbefolkningen et mer reelt lokalt selvstyre.

Etter en rask gjennomlesning av Svalbardrådets uttalelse kan jeg slå fast at den er holdt i en jordnær og realistisk tone. Det er oppmuntrende at Svalbardrådet så klart innser at forholdene på mange viktige felter er så ulike samfunnsforholdene på fastlandet, at det ikke er mulig uten videre å overføre regelverket om det kommunale selvstyre på fastlandet. Utbyggingen av et lokalt, folkevalgt selv-

styre må utformes i lys av

- at gruveselskapet selv eier og driver så mye av grunnlagsinvesteringene i samfunnet,
- at befolkningen her oppe skiftes ut omtrent hvert tredje år,
- at det finansielle grunnlag for offentlig virksomhet, beskatning m.v. er så annerledes enn på fastlandet, og endelig
- at Svalbardtraktatens bestemmelser om lik behandling av utlending og innlending blant traktatlandenes medlemmer setter bestemte grenser for hva slags lokale selvstyre man kan oppnå.

Jeg kan forsikre at uttalelsen fra Svalbardrådet vil bli tillagt meget stor betydning i Regjeringens videre håndtering av denne saken.

Det er etter hvert blitt nye større interesse for Svalbard enn tidligere. Det gjelder både i Norge og i andre land som er parter i traktaten. Åpningen av den nye flyplassen med regulær ruteforbindelse til fastlandet og Sovjet-samveldet året rundt har med ett slag brakt Svalbard mye nærmere resten av landet og andre europeiske land. Trafikken til Svalbard vil etter hvert bli større enn nå. Dette vil skjerpe kravet til å bygge ut den statlige norske administrasjon

Behovet for å verne om den ytterst sårbare naturen i dette høyarktiske strøk gjør det også nødvendig med offentlige verne- og kontrolltiltak. Ved småfly, helikoptere og snøscootere er det blitt så mye enklere å ferdes her oppe,

og behovet for gode verneregler blitt desto sterkere.

Generelt står vi på Svalbard overfor samme slags oppgaver som ellers i vårt moderne samfunn. Det nye teknisk avanserte velferdssamfunnet skaper behov for offentlige reguleringer i et langt større omfang enn det gamle, enkle og mer stasjonære samfunnet. Den gang Svalbard var arenaen for en begrenset fangstvirksomhet var ikke behovet for samfunnsmessig regulering så stort, selv om fangstmenn fra Norge og mange andre land allerede for et par hundre år siden lyktes å utrydde Grønlandshvalen.

Det har hittil vært nokså oversiktlig hvilke offentlige lover og andre regulerende tiltak som har vært gjort gjeldende på Svalbard. Med den sterkere interesse for øygruppen som vi nå kan konstatere, med de bedrede kommuni-

kasjonene, og med det større press på naturressurser og naturen som dette vil skape, er det behov for å vurdere mer kritisk om det er andre felter som bør tas med.

Vi drøfter kullproduksjon og kullressurser på Svalbard som det var en selvsagt sak. Bare av og til slår det oss hvor underlig naturen er som en gang i en fjern geologisk fortid har kunnet framby et så rikt varmt klima i disse arktiske strøk at det har gitt grunnlag for kullforekomster som vi nå 200 millioner år etterpå kan utnytte til glede for en verden som etter hvert mangler slike verdifulle energikilder.

Når vi nesten overalt på fastlandet finner formasjoner som minner oss om tidligere istider, får vi alltid en påminnelse om at Norge, slik vi i dag har det, geologisk sett er et forholdsvis nytt land, som lenge lå dekket av is

og snø. I denne nordligste delen av landet, er landet enda nyere. Når vi ser de mektige breene som presser seg ut mot kysten her på Svalbard, slår det meg at slik må det ha sett ut på store deler av fastlandet i den tiden isen trakk seg tilbake, da landet fikk den form det i dag har. Jeg skal vakte meg vel for å komme med geologiske spekulasjoner om hvorvidt Svalbard på lengre sikt står overfor en klimatisk utvikling som vil sidestille øygruppen med de sydlige deler av landet. Jeg vil nøye meg med å konstatere at med de veletablerte, velbalanserte lokale samfunn vi i dag finner på Svalbard, er det lagt et godt grunnlag for en fortsatt utbygging og vekst av disse samfunnene. Med en kombinasjon av alle gode tradisjoner fra det spesielle livet i disse arktiske strøkene, med vår tids nyskapninger

med flyruter, teleforbinderser, moderne helsetiltak m.v. ligger det et godt grunnlag for en fortsatt balansert og harmonisk utvikling av disse egenartede lokalsamfunn.

Jeg vil til slutt gjenta min hjertelige takk for et lærerikt og gjestfritt opphold. Jeg vil også ønske hver enkelt lykke til i det daglige arbeid, fritid og helg. Jeg vil bringe med meg minnet om et veltilpasset samfunn hvor kvinner og menn - og også barn - i en god innsats fyller sin jobb og lever sitt liv på denne øygruppa som er vår ytterste utpost mot nord.